

STALIŠČA ROMOV DO KAJENJA

Damir Lolić¹

Uvod

Namen raziskave je bil spoznati Rome in njihov način razmišljanja ter življenja v povezavi s kajenjem. Zanimalo me je, ali se stališča te etnične skupine razlikujejo od stališč ostalega prebivalstva. Cilj raziskovanja je bilo odkrivanje neznanih prvin v okviru etnične skupine Romov ter predvsem njihov odnos do kajenja v povezavi s socialno-kulturnimi dejavniki. V raziskovalni nalogi sem skušal ugotoviti, kakšne so izkušnje Romov s cigaretami, kakšne so bile okoliščine ob začetku kajenja, kakšna stališča imajo do vpliva kajenja na zdravje ter kakšni so njihovi motivi in stališča do opustitve kajenja. Hotel sem tudi ugotoviti, ali imajo Romi sami med seboj drugačne poglede na kajenje in na vse, kar je povezano s tem. Zato sem se tudi odločil, da bi v uvodu napisal kratko zgodovino in njihov prihod v naše kraje. Takšna poglobljena kvalitativna analiza nam bo lahko ponudila odgovore v zvezi z mišljenjem in načinom življenja, ki vlada v tej skupnosti.

METODE DELA

Uporabljena je bila kvalitativna metodologija z dvema fokusnima skupinama. Ker izbor temelji na čim večji različnosti, sem v raziskovanje zajel Rome iz različnih socialnih in ekonomskih razmer. Vse skupaj jih je bilo 12, od tega 3 ženske in 9 moških v starosti 17 do 70 let. Edini vključitveni kriterij je bil, da so vsi kadilci.

Vseh 12 povabljenih se je povabila za sodelovanje z veseljem udeležilo. Za njih je bila čast, da lahko pomagajo zdravniku pri raziskovanju, čeprav niso bili vsi moji bolniki. Kot sem že prej navedel, sem imel dve fokusni skupini po 6 Romov. 3 ženske in 9 moških. Prizadeval sem si, da v raziskovanje vključim čimveč, glede na socialne, družbene, starostne, družinske ter finančne razmere različne Rome. Tako sem imel v skupinah Rome, ki prejemajo socialno denarno pomoč, upokojenca, njihovega »velikega vodjo« skupnosti, preprodajalca avtomobilov itd. Tehnični del smo izpeljali na lokalnem radiu. Uporabljena je bila induktivno izpeljana teorija »grounded theory«, kjer poteka poglobljena analiza podatkov.

¹ Damir Lolić, dr. med., Zasebna ambulanta splošne medicine, Kočevje.

Pogovor se je smenal, celotna vsebina je bila natipkana (transkript) in analizirana s pomočjo ročnega kodiranja z dvema neodvisnima raziskovalcema. Tekst se je večkrat pregledal, dokler ni bilo najdenih več novih tem.

Postopek analize podatkov smo večkrat ponovili, dokler nismo več našli novih kod, to je vpogledov, doživljanja in vedenjskih vzorcev.

S kodami ugotavljamo odnose med različnimi sporočili ter iz kod izoblikujemo ustrezne kategorije.

REZULTATI

ETNIČNI ASPEKT

SOCIALNODRUŽBENI KONTEKST

Romi začnejo kaditi zelo zgodaj. Od 7.-15. leta starosti. V svoji okolici vidijo to navado pri drugih, kar je največkrat tudi vzrok za začetek kajenja.

RJ: »To je že romska navada.«

RI: »Ko iz plenice pride Rom, že kadi.«

Kot vzroke začetka navajajo tudi dolgočasenje in služenje vojaškega roka. Začnejo pa kaditi tudi zaradi družbe, ali pa da se pomirijo.

RB: »Cigaret me pomiri.«

RM: »To mi je vse, drugega nimam kaj delat.«

Cigareta jim je najnujnejša potreba.

RM: »Jaz brez tega ne morem živeti.«

RJ: »Raje bi kadil, kakor jedel.«

Ker so začeli kaditi zelo zgodaj, že kot otroci, in svojega denarja niso imeli, so cigarete kradli. Najpogosteje od družinskih članov – očetov, mater, sester, bratov. Iz pogovora sem izvedel, da jim cigareta pomeni prehod čez prag odraslosti in osamosvojitve.

RJ: »Zaradi cigarete sem šel delat.«

Nekatere izjave so zelo osuple, ni motivacije do prenehanja.

RM: »Kadim po 5 škatlic na dan, kadil bom tako do smrti.«

RZ: »Romi kadijo vsi, tudi tisti v Italiji, Nemčiji in na Švedskem.«

Zavedajo se škodljivosti, a nimajo uspehov v prenehanju.

RS: »Rad bi se pa odvadil... ni šans... cigarete bodo z mano šle v grob...«

RA: »Zdržal sem samo en dan.«

RA: »Rad bi nehal pa ne gre.«

DRUŽBA IN DRUŽINA

Romi kadijo vsepovsod. V vseh stanovanjskih prostorih, v vsaki družbi, ne poznajo ovir pri tem.

RJ: »Žena je že na aparatu s kisikom.«

Močan patriarhalni vpliv v družini ni ovira pri kajenju.

RN: »Tudi foter kadi, njemu že škodujejo, meni pa ne.«

Pri uživanju alkohola je želja po cigaretah še bolj izražena.

RB: »Ko popijem liter ali dva vina, pokadim še dve škatlici več.«

Začetki kajenja v družbi.

RŽ: »Na skrivaj sem skupaj kadil s sosedom.«

ODNOS DO CIGARETE

Iz spodaj navedenih citatov je razviden značilen odnos do kajenja. Lahko rečemo, da je ta povezava celo navezanost na cigarete. Povezava je tako trdna, da je v nekaterih slučajih celo nevarno zastrašujoča. Volje in motivacije za opustitev kajenja ni.

RM: »Mal v glavi se je vrtelo, mal na bruhanje mi je šlo.«

RŽ: »S cigareto problemov nimam.«

RZ: »Bolje kot kakšna tableta je, ali pa kaj drugega.«

RM: »Sem tudi v bolnišnici kadil.«

RS: »Zdaj kadim že 250 km na uro.«

RM: »Če mi daš 5 milijard, pa bi vseeno kadil.«

RA: »Vsaj pri nas ne gre, po moje so Romi trdni.«

RŽ: »Takrat ko je človek živčen, ko pokadi en cigaret, takoj je boljše.«

RN: »Če ga nimam... sem v živcih... lomijo živci.«

CIGARETA ŠKODI ZDRAVJU

Vsi vedo, da je kajenje škodljivo, v družinah je prisotna kronično obstruktivna pljučna bolezen, uporabljajo inhalatorje, zdravila v aerosolih in celo aparate za trajno zdravljenje s kisikom.

RJ: »Zdrav sem bil za cigarete, drugače sem res bolan.«

RZ: »Vem, ker mam kronični bronhitis... ko kadim cigarete, da me duši.«

Vsak od vprašanih ima kakšen primer v družini v zvezi s smrtjo zaradi pljučnega raka.

RA: »Oče je umrl zaradi kajenja, imel je raka.«

RN: »Lahko dobiš pljučnega raka, lahko žile zamašiš... lahko srce ti odpove, lahko te srčni infarkt zadene.«

RZ: »In drugi zdravniki so mi celo predlagali, če ne bom pustil cigarete, da bom umrl.«

Sami sebe zavajajo, da jim kajenje ne škoduje.

RŽ: »Ko sem že rekel, mi ne škoduje... včasih me zaduši, takrat v sebe kakšno pumpico spustim.«

RZ: »Imam pet bajpasov in kadim.«

Tudi ta bližnji kontakt v smrti v družini jih ne prestraši.

RS: »Poznam enega, ki je nehal in dobil raka.«

RA: »Umreš tako ali tako, vseeno. Kdaj ti je sojeno, takrat umreš.«

Za konec pa še en zanimiv citat, ki nam razkrije ta značilen odnos med Romom in kajenjem.

RM: »Po mojem mnenju pa meni škodujejo, včasih, ko mi začne, ... ko težko diham... potem pa prižgem cigaret pa še bolj težko diham, pa si rečem, to so cigarete, ne... pol še kakšna piva zraven, še kakšen kozarček vina... pol pa še več cigarete pridejo... pol gre po dve, tri škatle, ne... pol pa si mislim... drug dan sem pa že... to pa ne bo tako dolgo šlo. Pa si rečem... zmatran, bolan... četrti dan pa spet vlečem... ma ne vem, ne bom pustil. Upam, da vsaj jaz ne bom pustil.«

RAZPRAVA

Raziskava je potrdila, da je kajenje – cigareta res del romske kulture oziroma njihova značilnost. Iz že prej znanega je redkost videti Roma brez cigarete. Menijo, da je to del njihovega značaja. Ali je kajenje pri Romih izraz slabih socialno-ekonomskih razmer, izogibanja preventivnega zdravstvenega varstva, nerednega obiskovanja predšolskih ter šolskih ustanov in nezaposlenosti?

Romi še vedno živijo po tradicionalnem obrazcu svojih prednikov, kar tudi vpliva na njihov odnos do kajenja. Pri njih opažamo obolevanje za kroničnim bronhitisom in pljučno astmo. Poznajo in uporabljajo zdravila. V glavnem se zavedajo škodljivosti kajenja. Prisotni so poskusi prenehanja, a niso nikoli uspešni.

SKLEP

Kajenje pri Romih je del njihove kulture. Kaditi začnejo zelo zgodaj. Socialno družbene razmere so zelo pomembne pri začetku in nadaljevanju kajenja, prav tako kot razmere v družini, kjer se tudi ta proces začne. Romi se zavedajo škodljivosti kajenja, a ne nameravajo prenehati s kajenjem. Poskusov opustitve skorajda ni. Lahko rečemo, da se rodijo, živijo in tudi umrejo v cigaretnem dimu, saj je ena od temeljnih značilnosti romskega življenja in kulture, da bo Rom kadil vse do smrti. Kaj lahko naredimo, da bi vsaj malo zmanjšali to njihovo navado, kot sami rečejo?

Vzrok za to moramo iskati v slabi socializaciji, izolaciji, izobrazbi Romov ter v njihovem prepričanju, da je to že del njihove kulture oziroma njihova prepoznavnost, njihov »image«. Raziskava odkriva sociokulturne dimenzije škodljivih navad, ki se jih moramo lotevati pri primarni preventivi.

